บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ขยะมูลฝอย นับเป็นปัญหาที่สำคัญทั้งในระดับชุมชนและระดับประเทศ เป็นวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนของประเทศต้องให้ ความสำคัญและร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเป็นการเร่งด่วน และต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ครบถ้วน ตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง จากข้อมูลสถานการณ์ขยะมูลฝอยที่ผ่านมา พบว่า แนวโน้มของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นทั่ว ประเทศ มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นในทุกปี ซึ่งหากพิจารณาถึงอัตราการเกิดขยะมูลฝอยของประเทศก็มี แนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้น โดยในปี 2559 พบว่ามีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นของประเทศไทย 27.06 ล้านตัน ซึ่งคิดเป็นอัตราการเกิดขยะมูลฝอยที่ 1.14 กิโลกรัม ต่อคนต่อวัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1.1 ปริมาณและอัตราขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น พุทธศักราช 2551 - 2559

ปี พ.ศ.	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ล้านตัน)	อัตราการเกิดขยะมูลฝอย (กิโลกรัม/คน/วัน)
2551	23.93	1.03
2552	24.11	1.04
2553	24.22	1.04
2554	25.35	1.08
2555	24.73	1.05
2556	26.77	1.15
2557	26.19	1.11

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น (ล้านตัน)	อัตราการเกิดขยะมูลฝอย (กิโลกรัม/คน/วัน)
2558	26.85	1.13
2559	27.06	1.14

หมายเหตุ : ข้อมูลปี 2551 – 2555 ได้จากการคาดการณ์ และข้อมูลปี 2556 - 2559 ได้จากการสำรวจข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคและสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด

ที่มา : กรมควบคุมมลพิษ, 2559.

จากสถานการณ์ที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีอัตราการเพิ่มขึ้นสูงทุกปี ในขณะที่อัตราขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดและอัตราขยะมูลฝอยที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย วิกฤตจากปัญหาขยะมูลฝอยจึงถือเป็นหนึ่งในปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เนื่องจากปัญหาทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งด้านปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ดำเนินการไม่ถูกต้องยังคงไม่ได้รับการปรับปรุง รวมทั้งในสังคมเมืองที่มีการขยายตัวสูงตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการบริโภคเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยในสังคมเมืองเพิ่มขึ้นตามไป และผลกระทบจากขยะมูลฝอยนอกจากปัญหากลิ่นเหม็นจะสร้างความรำคาญให้แก่ชุมชนแล้ว ขยะที่มีอินทรีย์สารเน่าเปื่อยยังส่งผลให้เกิดแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคและสัตว์นำโรคต่างๆ รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน (กรมควบคุมมลพิษ, 2559)

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย มีเนื้อที่ประมาณ 12,533.961 ตารางกิโลเมตร ใหญ่เป็นอันดับ 5 ของภาคเหนือ รองจากจังหวัดเชียงใหม่ ตาก แม่ฮ่องสอน และเพชรบูรณ์ สถานการณ์ด้านปัญหาขยะของจังหวัดลำปางในปัจจุบันถือเป็นจังหวัดที่มีวิกฤตด้านขยะมูลฝอยตกค้างเป็นลำดับที่ 41 ของประเทศไทย โดยมีปริมาณขยะสะสมตกค้างถึง 43,317 ตัน รวมถึงมีคะแนนจังหวัดที่มีวิกฤตปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน อยู่ในลำดับที่ 47 ของประเทศไทย

เทศบาลตำบลเสริมงาม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง เป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนท้องถิ่น เดิมเป็นสุขาภิบาลเสริมงาม มีฐานะทางการคลังเพียงพอที่จะบริหารงานประจำของสุขาภิบาลได้ เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2540 ต่อมาได้มีพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็น

เทศบาล พ.ศ.2542 มีผลทำให้สุขาภิบาลเสริมงามเปลี่ยนแปลงฐานะเป็นเทศบาลตำบลเสริมงาม เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 พื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบทั้งหมด 17.5 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนใน 3 ตำบล 12 หมู่บ้าน มีพื้นที่หมู่บ้านในความรับผิดชอบ คือ ตำบลทุ่งงาม (หมู่ที่ 2 บ้านนาบอน, หมู่ที่ 4 บ้านมั่ว, หมู่ที่ 6 บ้านดอนแก้ว หมู่ที่ 8 บ้านดอนงาและหมู่ที่11 บ้านทุ่งงามพัฒนา) ตำบลเสริมกลาง (หมู่ที่ 5 บ้านศรีลังกา, หมู่ที่ 6 บ้านฮ่องฮี,หมู่ที่ 7 บ้านนาเอี้ยง, หมู่ที่ 8 บ้านทุ่งต่ำ และหมู่ที่ 9 บ้านสบเสริม) ตำบลเสริมซ้าย (หมู่ที่ 7 บ้านน้ำหลง, หมู่ที่ 3 บ้านทุ่งงาม) ซึ่งปริมาณขยะที่ดำเนินการจัดเก็บโดยเทศบาลตำบลเสริมงาม จังหวัดลำปางในแต่ละวันนั้น มีเฉลี่ยถึง 5,570 กิโลกรัม และคิดรวมขยะที่เก็บขนทั้งหมดในระยะเวลา 1 ปี เฉลี่ย 1,336,800 กิโลกรัม โดยมีรถบรรทุกขยะของเทศบาลจำนวน 2 คันที่ทำหน้าที่ขนส่งขยะ โดยจัดเก็บขยะทุกวันจันทร์ อังคาร จะเก็บ คันละ 2 เที่ยวต่อวัน วันพุธ ถึงวันศุกร์จะเก็บ วันละ 1 เที่ยวต่อวัน เพราะฉะนั้น 1 สัปดาห์ จะเก็บทั้งหมด 14 เที่ยว ซึ่งรถบรรทุกขยะแต่ละคันสามารถรับน้ำหนักได้ 3 ตันต่อเที่ยว และมีการเก็บขนขยะไปกำจัดโดยวิธีเทกองเพื่อรอการฝังกลบในพื้นที่กำจัดขยะเทศบาลตำบลเสริมงาม ซึ่งตั้งอยู่ที่บ้านดอนแก้ว ตำบลทุ่งงาม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

อย่างไรก็ตามแม้ทางหน่วยงานเทศบาลตำบลจะดำเนินโครงการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการขยะ เช่น โครงการอบรมพนักงานด้านการจัดเก็บขยะ โครงการบริหารจัดการขยะ การจัดซื้อถังขยะใหม่ โครงการบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบ เป็นต้น หรือการมีพื้นที่จัดไว้เพื่อรองรับขยะ แต่ไม่เพียงพอกับปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วและกำลังสร้างปัญหาต่างๆ ประกอบกับประชาชนบางส่วนยังขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะ การจัดการขยะ หรือการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนที่ถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหาขยะในอนาคต จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อเสริมสร้างหรือการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการจัดการขยะภายในสถานศึกษาหรือการปลูกจิตสำนึกดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมแก่เด็กและเยาวชน ซึ่งถือเป็นแนวทางหนึ่งที่สอดคล้องกับแผนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของจังหวัดลำปาง ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2558-2562) ภายใต้ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านการสร้างวินัยและปลุกจิตสำนึกเพื่อการจัดการขยะอย่างยั่งยืน โดยมีมาตรการในการปลูกฝัง และสร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชน ทั้งในและนอกระบบการศึกษาเพื่อสร้างวินัยในเด็กและเยาวชน

2. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

2.1 เพื่อพัฒนารูปแบบและเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกในการจัดการขยะของเยาวชนในโรงเรียน

2.2 เพื่อให้เกิดกิจกรรมในการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในโรงเรียนต้นแบบที่ช่วยลดปริมาณขยะและภาระในการจัดเก็บขยะของเทศบาลตำบลเสริมงาม

3. นิยามศัพท์

เยาวชน หมายถึง นักเรียนในสังกัดโรงเรียนเสริมงามวิทยาคม อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง

การจัดการขยะ หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการกำจัดขยะด้วยกระบวนการคัดแยกขยะ

4. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

4.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกิดแนวทางในการจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

4.2 ชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มเป้าหมายสามารถนำขยะที่ได้จากกระบวนการคัดแยกไปแปรรูปหรือจำหน่าย

4.3 เยาวชนในโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายได้องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะและสามารถพัฒนาต่อยอดเป็นหลักสูตรท้องถิ่น